Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad

Datum
15 januari 2019

Ons kenmerk
TRE/U201900011
Lbr. 19/005

Telefoon
070 373 8393

Bijlage(n)
1

Onderwerp
Bepalen kiesgerechtigden per waterschap

Samenvatting

Woensdag 20 maart zijn er waterschapsverkiezingen in combinatie met de verkiezingen voor de Provinciale Staten. De kiesgerechtigdheid voor de waterschapsverkiezingen wijkt af van de kiesgerechtigdheid voor de Provinciale Statenverkiezingen. In 74 gemeenten zijn twee of meer waterschappen actief: voor die gemeenten is het de vraag hoe ervoor te zorgen dat iedere kiesgerechtigde de stempas voor het juiste waterschap krijgt.

Het bepalen van de kiesgerechtigden per waterschap gebeurt in twee achtereenvolgende stappen: 1) het bepalen van de adressen per waterschap 2) het verwerken van de gegevens in de verkiezingsmodule burgerzakensysteem. Voor beide stappen bestaan verschillende methoden.

Deze ledenbrief informeert u over deze stappen en methoden. NB: de brief is dus in principe bedoeld voor de 74 gemeenten met meer dan één waterschap binnen de grenzen. (Het overzicht van deze gemeenten treft u aan als bijlage bij deze brief).

De VNG adviseert nadrukkelijk om nu al na te gaan via welke methode u het beste de juiste adressen per waterschap kunt bepalen.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

Aan de leden

Datum
15 januari 2019

Ons kenmerk
TRE/U201900011
Lbr. 19/005

Telefoon
070 373 8393

Bijlage(n)
1

Onderwerp
Bepalen kiesgerechtigden per waterschap

Geacht college en gemeenteraad,

Woensdag 20 maart zijn er waterschapsverkiezingen in combinatie met de verkiezingen voor de Provinciale Staten. De kiesgerechtigdheid voor de waterschapsverkiezingen wijkt af van de kiesgerechtigdheid voor de Provinciale Statenverkiezingen. In 74 gemeenten zijn twee of meer waterschappen actief: voor die gemeenten is het de vraag hoe ervoor te zorgen dat iedere kiesgerechtigde de stempas voor het juiste waterschap krijgt. Deze ledenbrief informeert u over de manier waarop u dat kunt doen.

Het bepalen van de kiesgerechtigden per waterschap gebeurt in twee achtereenvolgende stappen: eerst het bepalen van de adressen per waterschap en vervolgens het verwerken van deze gegevens in de verkiezingsmodule burgerzakensysteem. De VNG adviseert nadrukkelijk om nu al na te gaan via welke methode u het beste de juiste adressen per waterschap kunt bepalen.

Deze ledenbrief heeft alleen als onderwerp het bepalen van de kiesgerechtigden per waterschap. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) zal alle gemeenten informeren over de te volgen procedures betreffende het organiseren van deze verkiezingen.

Deze ledenbrief is afgestemd met de Unie van Waterschappen (UvW).

In het navolgende komen de volgende onderwerpen aan de orde:
1. Vraagstelling bepalen kiesgerechtigden per waterschapsgebied
2. Bepalen adressen per waterschap

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

3. Inlezen van de adressen per waterschapsgebied in de verkiezingsmodule van het burgerzakensysteem
4. Advies te gebruiken coderingen waterschap-identificatie.

1. Vraagstelling bepalen kiesgerechtigden per waterschapsgebied

In 281 gemeenten is op dit moment één waterschap actief, zodat in die gemeenten alle kiesgerechtigden in hetzelfde waterschapsgebied wonen. Er zijn 74 gemeenten waarbinnen meerdere waterschappen actief zijn (in de bijlage is opgenomen om welke gemeenten het gaat). In deze gemeenten is het nodig te bepalen welke kiesgerechtigde in welk waterschapsgebied woont.

De vraag naar het bepalen van de kiesgerechtigden per waterschap valt uiteen in twee subvragen:

1) Hoe kan worden bepaald welke adressen in welk waterschap liggen?
   Hiervoor bestaan twee methoden:
   a) via de contouren van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)-kaart
   b) via het opgeven van postcodereeksen per waterschap.

2) Hoe kunnen de adresgegevens per waterschapsgebied in de verkiezingsmodule van het burgerzakensysteem worden ingelezen, zodat iedere kiesgerechtigde het stembiljet voor het juiste waterschap krijgt?
   Hiervoor bestaan twee methoden:
   a) het via een (geautomatiseerde) invoermodule koppelen van de BAG-identificatie (id) met het waterschap-id zodat deze kan worden ingelezen in de Burgerzakenapplicatie
   b) het via een (handmatige) invoermodule opgeven van de postcodereeksen en daar het waterschap-id aan toevoegen.

In onderstaande paragrafen wordt nader op deze vragen en methoden ingegaan.

2. Bepalen adressen per waterschap

2.1 Algemeen

De UvW heeft een grenscontourenkaart samengesteld op basis van informatie van de waterschappen. Met behulp van de grenscontourenkaart kunnen gemeenten die zijn gelegen in meerdere waterschappen in beeld krijgen hoe de waterschapsgrenzen binnen hun gemeente liggen. Daarmee kan dus worden achterhaald welke adressen er in welk waterschap vallen.

Deze grenscontourenkaart bevat een actualisatie ten opzichte van de situatie van vier jaar geleden, ten tijde van de waterschapsverkiezingen 2015. De waterschapsgrenzen zoals die in 2015 golden komen dan ook mogelijk niet overeen met de huidige waterschapsgrenzen. De VNG adviseert u daarom alleen gebruik te maken van de recente grenscontourenkaart van de UvW. De UvW heeft de waterschappen gevraagd deze kaart te sturen naar de gemeenten in hun beheersgebied. De VNG adviseert u daarom alleen gebruik te maken van de recente grenscountourenkaart van de UvW en verwijst u daarom naar het bestand dat gemeenten daartoe van de waterschappen hebben of zullen ontvangen.

In paragraaf 1 zijn twee methoden genoemd waarop de adressen per waterschap kunnen worden bepaald:
a) via de contouren van de BAG-kaart
b) via het opgeven van postcodereeksen per waterschap.
Deze methoden worden hieronder uitgewerkt.

Bij beide methoden is uitval te verwachten: niet alle BAG-adressen krijgen een waterschap-id en/of niet alle kiesgerechtigden zijn ingeschreven op een BAG-adres. De VNG adviseert u dan ook nadrukkelijk om nu al te testen welke methodiek voor u het beste toepasbaar is en eventuele verschillen op te lossen.

Een bijzondere situatie speelt in dit verband rondom de kiesgerechtigdheid van eigenaren van woonboten die in Rijkswater liggen die niet tot een waterschap behoren. In samenspraak met het ministerie van BZK en de Kiesraad is over het stemrecht van deze personen het volgende bepaald. De kiesgerechtigdheid moet - net als bij alle andere verkiezingen – uiteindelijk worden beoordeeld op basis van de vraag waar de *werkelijke woonplaats* van een persoon is. De vraag bijvoorbeeld of deze persoon waterschapsbelasting moet betalen op grond van de Waterschapswet is in dit verband niet van belang, zeker nu de Waterschapswet een andere definitie kent van het begrip ingezetene. De Waterschapswet maakt namelijk, in tegenstelling tot de Kieswet, nog een expliciete koppeling met de woonruimte van een persoon. Het begrip 'werkelijke woonplaats' moet daarbij voor het toekennen van het kiesrecht niet op voorhand worden verengd tot de 'werkelijke woonruimte' van een persoon. Dat zou ook op problemen stuiten bij bijvoorbeeld daklozen die, ook voor de waterschapsverkiezingen, kiesrecht hebben. In de situatie waarin een woonboot ligt in Rijkswater maar letterlijk met zijn steiger is aangelegd op het waterschap, is de conclusie dus dat deze persoon in dat waterschap werkelijke woonplaats heeft en dus kiesgerechtigd is.

2.2 Bepalen adressen per waterschap vanuit de BAG

De contouren van de waterschapsgrenzen kunnen op de BAG-kaart worden gelegd en vervolgens kan het juiste waterschap-id aan iedere BAG-nummeraanduiding worden toegevoegd. Deze methode vereist kennis van de GIS-functionaliteit, die overigens bijna bij iedere gemeente aanwezig is. De afdeling GEO-informatie van de gemeente kan met behulp van de BAG-bestanden de BAG-id's leveren.

Stap voor stap werkt deze methode als volgt:

1) De UvW heeft de contouren van de waterschapsgebieden van heel Nederland vastgesteld. Hiermee zijn de grenzen van de waterschapsgebieden bekend.
2) In de BAG zijn de nummeraanduidingen van alle tot de gemeente behorende verblijfsobjecten, ligplaatsen en standplaatsen opgenomen. Door middel van FME (of een ander GIS-pakket) is het contourenbestand van de waterschapsgrenzen te leggen op de lokale BAG-kaart met daarin alle locaties (coördinaten) van alle BAG verblijfsobjecten / nummeraanduidingen.
3) Op de kaart zijn alle BAG verblijfsobjecten / nummeraanduidingen te zien plus de grenslijnen van de waterschapsgebieden en de grenslijnen van de gemeente. Ter illustratie is een willekeurig BAG-object aan te wijzen en te zien in welk waterschap deze ligt.
4) Met behulp van het GIS-pakket is in het (kopie) BAG-bestand de entiteit "identificatie waterschap" toe te voegen aan ieder BAG-record. Resultaat is een bestand (nummeraanduiding,

waterschap-id). Naar keuze is dit bestand (ter controle) uit te breiden tot (nummeraanduiding, postcode, omschrijving openbare ruimte, huisnummer, huisnummertoevoeging, waterschap-id).

GIS-pakketten zoals FME zijn bij nagenoeg alle gemeenten beschikbaar, hooguit niet bij enkele kleine gemeenten. Daar is dan hulp van een andere (buur)gemeente nodig.

De vraag hoe de adressen per waterschap kunnen worden bepaald, is vanuit de principes van de basisregistraties het meest zuiver via de BAG op te lossen, immers de BAG weet waar (locatie) een adres in de gemeente ligt. Zowel de BAG als de BRP bevatten de nummeraanduiding en de BAG en BRP zijn ook via dit veld aan elkaar gekoppeld. Alleen personen die niet op een nummeraanduiding afkomstig uit de BAG zijn ingeschreven, zoals personen die bijvoorbeeld (al dan niet tijdelijk) in een caravan wonen. of personen zonder woon- of verblijfplaats, worden op deze manier niet gevonden.

2.3 Bepalen adressen per waterschap via het opgeven van postcodereeksen

Deze methode is goed toepasbaar indien de grenzen van de waterschapsgebieden gelijk lopen met de grenzen van een postcodegebied. Deze methode werkt echter niet als de waterschapsgrenzen dwars door een postcodegebied heen lopen.

Een origineel authentiek bronbestand op minimaal het niveau (postcode, huisnummer, huisnummertoevoeging, waterschap-id) bestaat niet. Een dergelijk bestand zal uit andere gegevens moeten worden afgeleid en via reeksen van postcodes zal er een koppeling van alle waterschappen aan een postcode moeten plaatsvinden.

3. Inlezen van de adressen per waterschapsgebied in de verkiezingsmodule van het burgerzakensysteem

3.1 Algemeen

De adressen per waterschapsgebied moeten worden ingelezen in de verkiezingsmodule van het burgerzakensysteem, zodat iedere kiesgerechtigde het stembiljet voor het juiste waterschap krijgt.

De burgerzakensystemen hebben een verkiezingsmodule die a) een selectie maakt van de kiesgerechtigden, b) laat zien hoe de kiesgerechtigden per stemdistrict/bureau zijn verdeeld, c) een exportbestand maakt (kiesgerechtigde, adres, stemdistrict, stembureau, stemnummer) en d) mutaties kan bijhouden zoals ten gevolge van het aanvragen van een vervangende stempas. De exportbestanden zijn de basis voor het printen van stempassen en register ongeldige stempassen voor de stembureaus.

Ten behoeve van de waterschapsverkiezingen 2015 is het waterschap-id aan de nummeraanduiding in het burgerzakensysteem toegevoegd. Deze is daarmee onderdeel geworden van de Burgerzakenapplicaties. In paragraaf 1 zijn twee methoden genoemd waarop de adressen per waterschapsgebied in de verkiezingsmodule burgerzakensysteem kunnen worden ingelezen:
a) het via een (geautomatiseerde) invoermodule koppelen van de BAG-id met het waterschap-id zodat deze kan worden ingelezen in de Burgerzakenapplicatie

b) het via een (handmatige) invoermodule opgeven van de postcodereeksen en daar het waterschap-id aan toevoegen.
Deze methoden worden hieronder uitgewerkt.

3.2 Invoermodule (nummeraanduiding, waterschap-id)

In paragraaf 2 is aangegeven dat er een bestand (nummeraanduiding, waterschap-id) of een vollediger bestand (nummeraanduiding, postcode, huisnummer, huisnummertoevoeging, waterschap-id) is te maken. In de BRP is aan ieder adres een gegeven nummeraanduiding gekoppeld. Via een invoermodule is het invoerbestand (nummeraanduiding, waterschap-id) te vergelijken met de in de BRP gegeven nummeraanduiding en indien er een match is, dan is het waterschap-id uit het invoerbestand toe te voegen aan het record met gelijke nummeraanduiding in de BRP.

3.3 Invoermodule (postcodereeks, waterschap-id)

Zeker indien het aantal postcodereeksen beperkt is, is wellicht een handmatige invoermodule voldoende waarbij de input is (postcode vanaf, postcode t/m, waterschap-id) en het resultaat dat de waterschap-id's worden toegevoegd aan de nummeraanduidingen in de BRP die horen bij de ingegeven postcodereeks.

4. Advies te gebruiken coderingen waterschap-identificatie

De VNG adviseert u voor de waterschap-id onderstaande drie-letterige codering aan te houden. Dit geeft landelijke uniforme duidelijkheid en voorkomt misverstanden bij fusies van gemeenten en/of waterschappen. Deze codering is ook opgenomen in de specificaties van de stempassen voor de waterschapsverkiezingen.

Aa en Maas	**WAM**
Amstel, Gooi en Vecht	**AGV**
Brabantse Delta	**WBD**
Delfland	**HHD**
De Dommel	**DOM**
Drents Overijsselse Delta	**WDOD**
Wetterskip Fryslân	**WF**
Hollandse Delta	**WHD**
Hollands Noorderkwartier	**HNK**
Hunze en Aa's	**WHA**
Noorderzijlvest	**NZV**
Rijn en IJssel	**WRI**
Rijnland	**HHR**
Rivierenland	**WRV**
Scheldestromen	**WSS**
Schieland en de Krimpenerwaard	**HSK**
De Stichtse Rijnlanden	**HSR**
Vallei en Veluwe	**WVV**
Vechtstromen	**WVS**

Waterschap Limburg	**WL**
Zuiderzeeland	**WZZ**

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

J. Kriens
Algemeen directeur